

Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.2-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA MƏHKƏMƏSİ PLENUMUNUN QƏRARI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu Fərhad Abdullayev (sədr), Sona Salmanova, Humay Əfəndiyeva, Rövşən İsmayilov, Ceyhun Qaracayev (məruzəçi-hakim), Rafael Qvaladze, Mahir Muradov, İsa Nəcəfov və Kamran Şəfiyevdən ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi Fəraid Əliyevin iştirakı ilə,

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsinə, "Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 27.2 və 33-cü maddələrinə və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Daxili Nizamnaməsinin 39-cu maddəsinə müvafiq olaraq, xüsusi konstitusiyaya icraatının yazılı prosedur qaydasında keçirilən məhkəmə iclasında Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.2-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair konstitusiyaya işinə baxdı.

İş üzrə hakim C.Qaracayevin məruzəsini, maraqlı subyektlərin nümayəndələri Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi İ.Abdullayev və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının Dövlət quruculuğu, inzibati və hərbi qanunvericilik şöbəsinin müdiri H.M.Seyidin, mütəxəssislər Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının sədri H.Nəsimovun, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının sədri E.Rəhimovun mülahizələrini, ekspert Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin Konstitusiyaya hüququ kafedrasının dosenti, hüquq üzrə elmlər doktoru S.Əliyevin rəyini və iş materiallarını araşdırıb müzakirə edərək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu

MÜƏYYƏN ETDİ:

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinə (bundan sonra – Konstitusiyaya Məhkəməsi) müraciət edərək Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin (bundan sonra – İnzibati Xətlər Məcəlləsi) 333.2-ci maddəsinin şərh edilməsini xahiş etmişdir.

Müraciətdən görünür ki, N.Nəsirov 1 dekabr 2021-ci il tarixində avtomobili sərxoş vəziyyətdə idarə etdiyinə görə inzibati tənbeh vermə haqqında 1 dekabr 2021-ci il tarixli qərar ilə İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək 400 manat cərimə olunmuş və cəriməni dərhal ödəmişdir.

N.Nəsirov 10 dekabr 2021-ci il tarixində avtomobili təkrarən sərxoş vəziyyətdə idarə etmiş və Salyan Rayon Məhkəməsinin 13 dekabr 2021-ci il tarixli qərarı ilə İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ 2 il müddətinə məhdudlaşdırılmaqla, 400 manat məbləğində cərimə edilmişdir.

Həmin qərardan N.Nəsirovun verdiyi apellyasiya şikayətinə baxılan zaman müəyyən edilmişdir ki, o 10 dekabr 2021-ci ildə eyni inzibati xətanı törədən zaman barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilməsi haqqında 1 dekabr 2021-ci il tarixli qərar hələ qanuni qüvvəyə minməmişdir. Buna baxmayaraq, onun əməli İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.2-ci maddəsi ilə tövsif edilmişdir.

Müraciətdənin qənaətinə görə, İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.2-ci maddəsinin hərfi təfsirinə əsasən qanunverici şəxsin əməlinin həmin maddə ilə tövsifini, onun barəsində İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.1-ci maddəsi ilə qərarın çıxarıldığı vaxtdan deyil, məhz həmin qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən sonra eyni xətanın təkrar törədilməsi ilə şərtləndirmişdir.

Müraciətdə qeyd olunmuşdur ki, bununla bağlı məhkəmə təcrübəsində hakimlər arasında fikir ayrılığı mövcuddur.

Belə ki, Məcəllənin 333.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş xətanı törədən şəxsin həmin xəyata görə qəbul edilmiş qərar qanuni qüvvəyə minmədən yenidən həmin xətanı törətməsi, onun şəxsiyyətinin daha təhlükəli olmasına dəlalət edir.

Məhz bu səbəbdən İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətanı törədən şəxsin barəsində olan qərar qanuni qüvvəyə mindiyi vaxtadək bir və ya bir neçə dəfə həmin xətanı təkrar törətməsi halında onun əməlinin İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.1 yaxud 333.2-ci maddəsi ilə tövsif edilməsi qeyri-müəyyəndir.

Odur ki, müraciətdən barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin mənafevi baxımından qeyd olunan məsələyə aydınlıq gətirilməsi, vahid təcrübənin formalaşdırılması, qanunvericiliyin hüquqtətbiqedənlər tərəfindən eyni qaydada tətbiq edilməsi və bununla da hüquqi müəyyənlik prinsipinin təmin edilməsi məqsədilə Konstitusiyaya Məhkəməsinə müraciət etmək qərarına gəlmişdir.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu müraciətlə əlaqədar aşağıdakıların qeyd edilməsini zəruri hesab edir.

Azərbaycan Respublikası demokratik dəyərlərə, qanunun aliliyinə və ədalətə əsaslanan hüquqi, dünyəvi dövlət olaraq insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsini öz ali məqsədi elan etmişdir.

Dövlət orqanları insan hüquq və azadlıqlarının qanunsuz məhdudlaşdırılmasından çəkinməklə yanaşı, cəmiyyətdə qanunçuluğun təmin edilməsini həyata keçirirlər. Hər bir dövlət orqanı öz səlahiyyətləri çərçivəsində insan hüquq və azadlıqlarını qorumaq şərti ilə qanunçuluğu təmin etməlidir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra – Konstitusiyaya) 71-ci maddəsinin I hissəsinə əsasən, Konstitusiyada təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını gözləmək və qorumaq qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının borcudur.

İnzibati Xətlər Məcəlləsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, hamılıqla qəbul edilmiş beynəlxalq hüququn normalarına və prinsiplərinə əsaslanır (İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 1.2-ci maddəsi).

İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 2-ci maddəsinə görə, Azərbaycan Respublikasının inzibati xətlər qanunvericiliyinin vəzifələri insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını, onların sağlamlığını, əhalinin sanitariya-epidemioloji sağlamlığını, ictimai mənəviyyəti, mülkiyyəti, şəxslərin iqtisadi maraqlarını, ictimai qaydanı və ictimai təhlükəsizliyi, ətraf mühiti, idarəçilik qaydalarını qorumaqdan, qanunçuluğu möhkəmləndirməkdən və inzibati xətlərin qarşısını almaqdan ibarətdir.

İnzibati xətlər qanunvericiliyinin tələblərinə görə, yalnız bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş inzibati xətinin törədilməsində təqsirli hesab edilən və inzibati xəta tərkibinin bütün digər əlamətlərini daşıyan əməli (hərəkət və ya hərəkətsizliyi) törətmiş şəxs inzibati məsuliyyətə cəlb olunur (İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 3-cü maddəsi).

İnzibati xətlər qanunvericiliyinin prinsiplərini nəzərdə tutan İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 4-cü maddəsinə əsasən, bu Məcəllə insan və vətəndaş hüquqlarına və azadlıqlarına hörmət edilməsi, qanunçuluq, qanun qarşısında bərabərlik, təqsirsizlik prezumpsiyası, ədalətlik və inzibati xətlərin qarşısının alınması prinsiplərinə əsaslanır.

Azərbaycan Respublikasının inzibati xətlər qanunvericiliyinin vəzifələrinin həyata keçirilməsində qanunçuluq prinsipi xüsusi əhəmiyyətə malikdir. İnzibati Xətlər Məcəlləsinin qanunçuluq prinsipindən bəhs edən 6-cı maddəsinə görə, inzibati xəta görə inzibati tənbeh bu Məcəlləyə uyğun olaraq tətbiq edilir. İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın təmin olunması tədbirləri tətbiq edilərkən qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunması yuxarı orqanların və vəzifəli şəxslərin idarə nəzarəti ilə, məhkəmə və prokuror nəzarəti ilə və şikayət etmək hüququ ilə təmin edilir.

Qanunçuluq prinsipinin əsasını hüquq prinsiplərini, ümuminsani dəyərləri, sosial inkişafın obyektiv tendensiyalarını müvafiq şəkildə əks etdirən qanunvericilik təşkil edir. Bu prinsip inzibati xətlərə dair iş üzrə icraatın bütün iştirakçılarının hərəkətlərinin müstəsna olaraq qanunvericiliyin maddi və prosessual normalarına müvafiq olmasını şərtləndirir.

Bununla yanaşı Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etməyi vacib bilir ki, qanunvericilik aktlarının, o cümlədən İnzibati Xətlər Məcəlləsinin müddələrinin birmənalı və düzgün müəyyən edilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. İstənilən hüquqpozma və onun törədilməsinə görə sanksiya qanunla elə dəqiq müəyyən edilməlidir ki, məhkəmə təfsiri vasitəsilə hər kəs öz hərəkətinin və ya hərəkətsizliyinin inzibati-hüquqi nəticələrini görə bilsin.

Qanunverici tərəfindən müxtəlif ictimai münasibətlərin və onlardan irəli gələn hüquqi məsuliyyətin tənzimlənməsi son nəticədə həmin münasibətlərin subyektlərinin hüquq və vəzifələrinin həcmində müəyyən edilməsinə mənfi təsir göstərə bilər. Bu isə öz növbəsində bir çox hallarda əsassız olaraq hüquqların məhdudlaşdırılmasına, vəzifələrin yerinə yetirilməməsinə, hüquqazidd hərəkətlərin törədilməsinə görə məsuliyyətin yaranmamasına yol verir (Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun "Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 483-cü maddəsinin Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 208-ci maddəsi ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair" 2020-ci il 25 dekabr tarixli Qərarı).

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu eyni zamanda vurğulayır ki, İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 9-cü maddəsində təsbit edilmiş ədalətlik prinsipinə görə, inzibati xəta törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən tənbeh ədalətli olmalıdır, yəni inzibati xətlərin xarakterinə, onun törədilməsi hallarına və inzibati xətanı törətməkdə təqsirli bilinən şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır. İnzibati Xətlər Məcəlləsində təsbit edilən ədalətlik prinsipi özünün fərqləndirici meyarı ilə inzibati xəta sayılan əməl və başqa hüquq pozuntuları arasında sərhəd müəyyən edir. Bu prinsip inzibati xəta sayılan əmələ görə qanun qarşısında xəta törətmiş hər bir şəxsin məsuliyyətini müəyyən etməklə, inzibati məsuliyyətin həcmində mütənəsibliyini müəyyənləşdirir. İnzibati xətinin növlərinə görə tənbeh nəzərdə tutan maddələr isə ədalətlik prinsipini rəhbər tutaraq fərdiləşdirici ölçüləri müəyyən edir ("Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 528.1-ci maddəsinin həmin Məcəllənin 9.2 və 35-ci maddələri baxımından şərh edilməsinə dair" 2018-ci il 4 sentyabr tarixli Qərar).

Məhz bu prinsipdən çıxış edərək qanunverici İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 31-ci maddəsində müəyyən etmişdir ki, inzibati xəta görə tənbeh bu Məcəlləyə uyğun olaraq tətbiq edilir. Fiziki və ya vəzifəli şəxslər barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilərkən, xətinin xarakteri, inzibati xəta törədən şəxsin şəxsiyyətini xarakterizə edən hallar, onun təqsirinin dərəcəsi, əmlak vəziyyəti, habelə məsuliyyəti yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar nəzərə alınır (31.1 və 31.2-ci maddələr).

İnzibati xəta görə məsuliyyəti ağırlaşdıran halları nəzərdə tutan İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 33.1.2-ci maddəsinə əsasən, inzibati xəta görə inzibati tənbeh almış şəxsin eyni xətanı inzibati tənbeh vermə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi gündən bir il ərzində təkrar törətməsi inzibati tənbeh tətbiq edilərkən, məsuliyyəti ağırlaşdıran hal hesab edilir.

İnzibati xətlər qanunvericiliyində müəyyən edilmiş bu qayda inzibati məsuliyyətə cəlb etmənin tərbiyəedici, xəbərdaredici məqsədlərinə nail olmağa yönəlmişdir. Belə ki, inzibati məsuliyyətə cəlb olunmuş şəxsin bu müddət ərzində təkrarən eyni pozuntunu törətməsi halı inzibati tənbehin tərbiyəedici, xəbərdaredici təsir göstərmədiyini sübut edir və bu, hüquqpozuntusuna təkrarən yol vermiş şəxs üçün hüquqi xarakterli mənfi nəticələrə, yəni inzibati məsuliyyətin ağırlaşdırılmasına və daha ciddi inzibati tənbehin tətbiq olunmasına səbəb olur.

Müraciətdə qaldırılan məsələ ilə bağlı qeyd edilməlidir ki, İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 333.1-ci maddəsində nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsini alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsinə görə məsuliyyət müəyyən edilmişdir. Məcəllənin 333.2-ci maddəsində isə həmin xətinin inzibati tənbeh almış şəxs tərəfindən inzibati tənbeh vermə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi gündən bir il ərzində təkrar törədilməsinə görə daha sərt tənbeh tədbirləri nəzərdə tutulmuşdur.

Maddənin məzmunundan görüldüyü kimi, inzibati xətinin təkrarlığına görə ağırlaşdırıcı hal kimi daha sərt tənbehin tətbiq edilməsi tənbeh verilməsi barədə qərarın qəbul edilməsi ilə deyil, həmin qərarın məhz qüvvəyə minməsi ilə şərtləndirilmişdir. Qanunverici tərəfindən belə tənzimləmənin müəyyən edilməsində məqsəd şəxs tərəfindən inzibati tənbeh vermə barədə qərarın mübahisələndirilməsi imkanının, gələcəkdə həmin qərarın dəyişdirilməsi ehtimalının mövcudluğu və müvafiq olaraq şəxsin təqsirinin yalnız qanuni qüvvəyə minmiş qərar ilə müəyyən edilməsinə dair Konstitusiyanın, cinayət və inzibati xətlər qanunvericiliklərinin təməl prinsiplərindən olan təqsirsizlik prezumpsiyasından irəli gəlir.

Belə ki, Konstitusiyanın 63-cü maddəsinin I və II hissələrinə əsasən, hər kəsin təqsirsizlik prezumpsiyası hüququ vardır. Cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən hər bir şəxs, onun təqsiri qanunla nəzərdə tutulan qaydada sübuta yetirilməyibse və bu barədə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü yoxdursa, təqsirsiz sayılır. Şəxsin təqsirli olduğuna əsaslı şübhələr varsa, onun təqsirli bilinməsinə yol verilmir.

Həmçinin İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 8-ci maddəsinə əsasən, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin təqsiri bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada sübuta yetmədikdə və bu, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata baxmış hakim, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qüvvəyə minmiş qərarı ilə müəyyən edilmədikdə o, təqsirsiz

hesab edilir.

Göründüyü kimi, inzibati xətalər qanunvericiliyi şəxsin inzibati xətanın törədilməsində təqsirli bilinməsi üçün hakim və ya səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qüvvəyə minmiş qərarının olmasını zəruri hesab edir.

Inzibati Xətalər Məcəlləsinin 126.1-ci maddəsinə əsasən, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar qəbul edilmiş şəxs yol hərəkəti qaydaları, yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və avtomobil yollarından istifadə qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar ona bu Məcəllənin 57-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş rəsmi qaydada verildiyi vaxtdan 20 gün müddətində yuxarı səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) və ya məhkəməyə şikayət edə bilər.

Inzibati Xətalər Məcəlləsinin 138-ci maddəsi isə inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın, şikayət və ya protest üzrə qəbul edilmiş qərarın qanuni qüvvəyə minməsi qaydasını müəyyən etmişdir. Belə ki, həmin maddəyə müvafiq olaraq inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar, habelə şikayət və ya protest üzrə qəbul edilmiş qərar, əgər bu qərardan şikayət və ya protest verilməmişdirsə, inzibati xəta haqqında iş üzrə qəbul edilmiş qərardan şikayətin verilməsi müddətinin bitdiyi gün, inzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət və ya protest üzrə hakim (vəzifəli şəxs) tərəfindən qəbul edilmiş qərardan şikayətin verilməsi müddətinin bitdiyi gün və ya apellyasiya instansiyası məhkəməsinin şikayət və ya protest üzrə qəbul edilmiş qərarı elan olunduğu andan dərhal sonra qüvvəyə minir.

Sadalanən normaların tələbləri onu deməyə əsas verir ki, şəxsin inzibati xətanın törədilməsində təqsirli bilinməsinə dair səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) və ya hakim qanunla müəyyən edilmiş qaydada qüvvəyə minmiş qərarının olması zəruridir. Yalnız bundan sonra bir il ərzində şəxs tərəfindən həmin inzibati xətanın təkrar törədilməsi onun məsuliyyətinin ağırlaşmasına və onun üçün daha ağır məhrumluqlarla nəticələnən tənbeh tətbiq edilməsinə səbəb ola bilər.

Odur ki, Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 33.1.2 və 333.2-ci maddələrinin tələbləri baxımından inzibati tənbeh vermə haqqında qərarın həmin Məcəllənin 138-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada qanuni qüvvəyə minməsindən sonra bir il ərzində eyni xətanın təkrar törədilməsi şəxsin məsuliyyətinin ağırlaşması və onun barəsində daha sərt tənbeh tədbirinin tətbiqi üçün əsasdır.

Bununla yanaşı Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu müraciətlə bağlı qeyd etməyi vacib bilir ki, məsuliyyəti ağırlaşdıran, daha sərt tənbeh tətbiq edilməsini nəzərdə tutan halların müəyyən edilməsi üçün, həmçinin inzibati xəta törətmiş şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş hesab olunduğu müddət dəqiq müəyyən edilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Belə ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 35-ci maddəsinə görə, barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunmuş şəxs tənbehin icrasını bitirdiyi gündən etibarən bir il ərzində yeni inzibati xəta törətməmişdirsə, o, inzibati məsuliyyətə cəlb edilməmiş hesab olunur.

Qeyd olunmalıdır ki, inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar qanuni qüvvəyə mindiyi vaxtdan dərhal icra olunmalıdır. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icraya yönəldilməsi vəzifəsi hakim, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) üzərinə qoyulur (İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 139.2 və 140-cü maddələri).

Qanunvericiliyin göstərilən tələbi şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edildiyi müddət, həmçinin inzibati məsuliyyətin ödənilməsi müddətinin başlanğıcını və inzibati məsuliyyətə cəlb edilmə müddətinin bitdiyi anı dəqiq müəyyən etməyə imkan verir. Bu zaman şəxs barəsində inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi gündən onun inzibati məsuliyyəti yaranır, həmin qərarın icrası bitdiyi gündən inzibati məsuliyyətin ödənilmə müddətinin axımı başlayır və bir il sonra isə bu müddət bitir.

Lakin inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın qanuni qüvvəyə mindikdən sonra icra edilməli olmasına baxmayaraq, inzibati xətalar qanunvericiliyində bir sıra inzibati xəta növlərinə görə tətbiq olunmuş inzibati cərimənin ödənilməsi zamanı xüsusi həvəsləndirici tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur.

Belə ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.11-ci maddəsinə müvafiq olaraq, yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların, yaxud həmin Məcəllənin 353.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanın törədilməsinə görə barəsində inzibati cərimə tənbeh növü tətbiq edilən şəxs qərarı dərhal və ya qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 5 iş günü müddətində icra edərsə, tətbiq olunan cərimənin 10 faizi məbləğində ödənişdən azad edilir. Eyni qayda İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.14-cü maddəsində ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə də müəyyən edilmişdir.

Qanunverici tərəfindən inzibati cərimənin ödənilməsində nəzərdə tutulmuş güzəşt nisbətən geniş yayılmış inzibati xəta növlərində tətbiq olunan cərimələrin daha tez toplanmasına, şəxslər tərəfindən tətbiq olunmuş cərimələrin könüllü ödənilməsinin stimullaşdırılmasına, vəzifəli şəxslərin və hakimlərin iş yükünün azaldılmasına, bununla yanaşı iş üzrə qəbul olunmuş qərarın icrasının təmin olunmasına yönəlmişdir.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu onu da qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.11 və 150.14-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarda tətbiq olunmuş inzibati cərimənin qərar qanuni qüvvəyə minmədən könüllü olaraq ödənilməsi şəxsin təqsirsizlik prezumpsiyası hüququnu istisna etmir və onun şikayət vermək hüququndan məhrum olması kimi qiymətləndirilə bilməz.

Həmçinin nəzərə alınmalıdır ki, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın dərhal və ya ümumiyyətlə qüvvəyə minmədən icrası təcrübədə şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb olunmuş hesab edildiyi bir illik müddət müəyyən olunmasında qeyri-müəyyənliyə gətirib çıxara bilər.

Belə ki, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qüvvəyə minmədən icra edildikdə, icranın bitdiyi gündən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 35-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş şəxsin inzibati məsuliyyətinin ödənilməsi müddətinin axımı başlayır. Lakin şəxs barəsində qəbul edilmiş qərar qüvvəyə minmədiyindən, onun inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş hesab edilməsi təqsirsizlik prezumpsiyası hüququ baxımından yolverilməzdir.

Burada nəzərə almaq lazımdır ki, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qanuni qüvvəyə minənədək icra edildikdə, həm ağırlaşdırıcı hal kimi, həm də tövsifedicilik əlaməti olaraq təkrarlığın yaranması baxımından İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 33.1.2 və 333.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş bir illik müddət hesablanmasında qeyri-müəyyənlik yaranır. Çünki inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qüvvəyə minmədən icra edildiyindən, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 35-ci maddəsinə müvafiq olaraq şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş hesab edildiyi müddət axımı

həmin tarixdən başlayır və bir il sonra bitir. Lakin təkrarlığın yaranması üçün nəzərdə tutulan müddətin axımı isə daha gec başlayır və müvafiq olaraq şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş hesab edildiyi müddət bitdikdən sonra bitir. Belə olan halda İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 35-ci maddəsinə müvafiq olaraq inzibati məsuliyyətə cəlb olunmamış hesab edilən şəxs qərar qüvvəyə mindiyi vaxtdan bir il keçməmiş eyni inzibati xətanı törətdiyi təqdirdə, onun həm ağırlaşdırıcı hal kimi, həm də tövsifedici əlamət olaraq təkrarlığa görə tənbeh alması qanunvericiliyin tələbinə görə mümkün deyil.

Bununla əlaqədar qeyd edilməlidir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 21-ci maddəsinə müvafiq olaraq, inzibati tənbeh inzibati xəta törədən şəxsi qanunlara əməl edilməsi ruhunda tərbiyələndirmək, habelə həm inzibati xəta törətmiş şəxs, həm də başqa şəxslər tərəfindən yeni inzibati xəta törədilməsinin qarşısını almaq məqsədi daşıyır. Göründüyü kimi, şəxsin törətdiyi inzibati xəta görə müvafiq tənbeh tədbirinin tətbiq edilməsində məqsəd inzibati tənbehin tərbiyəedici və xəbərdaredici funksiyalarının həyata keçirilməsinə nail olmaqdır. Nəzərə alınmalıdır ki, inzibati cərimə növündə tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın qanuni qüvvəyə minmədiyi halda icra edilməsi, faktiki olaraq hüquq pozuntusuna yol vermiş şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş hesab edildiyi müddəti qısaltmaqla, onun maraqlarına cavab verir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 35-ci maddəsinin tələblərini, o cümlədən inzibati məsuliyyət tədbiri olan tənbehin məqsədlərini rəhbər tutaraq hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.11 və 150.14-cü maddələrinə uyğun olaraq inzibati tənbeh vermə haqqında qərarı müvafiq qaydada mübahisələndirməyərək, inzibati cəriməni qərar qüvvəyə minənədək istənilən vaxt ərzində ödəmiş şəxslərin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməmiş hesab edildiyi müddətin tənbehin icrasını bitirdikləri gündən başlaması məqsədmüvafiq olmaqla, ədalət meyarına da cavab verir. Belə ki, inzibati cərimə növündə tənbeh olunmuş şəxs tərəfindən cərimənin inzibati tənbeh tətbiq olunması barədə qərar qüvvəyə minənədək ödənilməsi və həmin qərarın qanunla müəyyən olunmuş qaydada mübahisələndirilməməsi, şəxslərin müvafiq məhrumetmənin təsirindən şüurlarında artıq qanunlara ciddi əməl edilməli olması ilə bağlı tərbiyələnməyə, hüquqauyğun davranmaqla bağlı vərdişlərinin formalaşmağa başlamasına dəlalət edir. Bu da inzibati məsuliyyətə cəlb edilməmiş hesab olunmaları ilə bağlı müddətin həmin şəxslər barəsində tənbehin icrasını bitirdikləri gündən, yəni iş üzrə qərar qüvvəyə minmədən başlamasına səbəb olur.

Bu baxımdan Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.11 və 150.14-cü maddələrinə uyğun olaraq inzibati cəriməni qərar qüvvəyə minmədən ödəmiş şəxslərə münasibətdə inzibati məsuliyyətə cəlb edilməmiş hesab olunduqları müddətin başlanğıcının həmin Məcəllənin 35-ci maddəsinə müvafiq olaraq tənbehin icrasının bitdiyi gündən hesablanması məqsədmüvafiqdir.

Qeyd olunmalıdır ki, Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun Konstitusiyanın və qanunların şərhini ilə bağlı qəbul etdiyi qərarlarında ifadə olunan hüquqi mövqelərin hüquqtətbiqedən orqanlar tərəfindən birmənalı tətbiqi məhkəmə və inzibati təcrübənin sabitliyinə xidmət edir.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun hüquqi mövqeləri bir qayda olaraq Konstitusiyanın əsasları, aliliyi və birbaşa hüquqi qüvvəsi, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq aktların, o cümlədən insan hüquq və azadlıqlarının üstünlüyü nəzərə alınmaqla formalaşır.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu onu da qeyd edir ki, gələcəkdə qanunverici tərəfindən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.11 və 150.14-cü maddələrinə uyğun olaraq inzibati cərimə növündə tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın qanuni qüvvəyə minənədək icra edildiyi hallar üçün inzibati məsuliyyətin ödənilməsi müddətində fərqli tənzimləmənin müəyyən edilməsi istisna olunmur.

Qeyd olunanlara əsasən Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu aşağıdakı nəticələrə gəlir:

- İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 33.1.2 və 333.2-ci maddələrinin tələbləri baxımından inzibati tənbeh vermə haqqında qərarın həmin Məcəllənin 138-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada qanuni qüvvəyə minməsindən sonra bir il ərzində eyni xətanın təkrar törədilməsi şəxsin məsuliyyətinin ağırlaşması və onun barəsində daha sərt tənbeh tədbirinin tətbiqi üçün əsasdır;

- İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.11 və 150.14-cü maddələrinə uyğun olaraq inzibati cəriməni qərar qanuni qüvvəyə minənədək ödəmiş və həmin qərarı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada mübahisələndirməmiş şəxslərin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməmiş hesab olunduqları müddətin başlanğıcı həmin Məcəllənin 35-ci maddəsinə əsasən tənbehin icrasının bitdiyi gündən hesablanmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsini, "Konstitusiya Məhkəməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 60, 62, 63, 65-67 və 69-cu maddələrini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

QƏRARA ALDI:

1. [Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin](#) 33.1.2 və 333.2-ci maddələrinin tələbləri baxımından inzibati tənbeh vermə haqqında qərarın həmin Məcəllənin 138-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada qanuni qüvvəyə minməsindən sonra bir il ərzində eyni xətanın təkrar törədilməsi şəxsin məsuliyyətinin ağırlaşması və onun barəsində daha sərt tənbeh tədbirinin tətbiqi üçün əsasdır.

2. Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 150.11 və 150.14-cü maddələrinə uyğun olaraq inzibati cəriməni qərar qanuni qüvvəyə minənədək ödəmiş və həmin qərarı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada mübahisələndirməmiş şəxslərin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməmiş hesab olunduqları müddətin başlanğıcı həmin Məcəllənin 35-ci maddəsinə əsasən tənbehin icrasının bitdiyi gündən hesablanmalıdır.

3. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

4. Qərar rəsmi dövlət qəzetlərində və "Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı"nda dərc edilsin, habelə Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin rəsmi internet saytında yerləşdirilsin.

5. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir edilə bilməz.

Sədr: Fərhad ABDULLAYEV

